

УДК 159.923.2

Грищук Е. Ю.,

кандидат психологічних наук,
асистент кафедри соціальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: elisiliko@gmail.com

ТЕРИТОРІАЛЬНА ТА ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Стаття присвячена теоретичному аналізу проблеми територіальної та етнічної ідентичності особистості. Розглядаються поняття, специфіка та види територіальної та етнічної ідентичності; аналізуються основні підходи до розгляду їх взаємозв'язку.

Ключові слова: ідентичність, соціальна ідентичність, етнічна ідентичність, територіальна ідентичність.

The article is dedicated to analysis theoretical aspects of place and ethnical identities' studies. Furthermore, this article will discuss a theoretical analysis of the characteristics and specifics of the reciprocal relationship between place and ethnic identities.

Key words: identity, social identity, ethnic identity, place identity.

Постановка проблеми. Питання самовизначення, самоідентифікації, пошуку причетності до інших було і залишається одним з найважливіших аспектів існування людини, адже виступає основою та чинником регуляції соціальної взаємодії. Характер суспільних відносин, які домінують сьогодні в українському соціумі, наявні культурні зв'язки, стають джерелами формування знання людини про саму себе, що є основою її соціальної ідентичності.

Для людини завжди характерне прагнення зберегти соціальну ідентичність, причому, позитивну, і, тим самим, забезпечити відповідність, гармонію образу соціального Я. В умовах соціальних перетворень і нестабільності суспільства виникає криза ідентичності. Її можна визначити як особливу ситуацію масової свідомості, коли більшість соціальних категорій, за допомогою яких людина визначала себе і своє місце в суспільстві, здаються такими, що втратили свої межі і цінність. З огляду на це, дослідження різних форм ідентичності є важливим аспектом розуміння і прогнозування сучасних соціальних процесів.

Виділення невіршених раніше частин проблеми. Значущість проблеми ставлення до себе, до місця свого проживання загострюється у зв'язку з активізацією територіальної та соціальної мобільності населення. Міра цілісності соціальної ідентичності, її інтегрованості, або ж, навпаки, суперечливості і внутрішньої конфліктності є важливим чинником формування позитивного самоставлення або ж розвитку дезадаптивних тенденцій.

Знання про зміст і шляхи розвитку територіальної й етнічної ідентичності в структурі соціальної ідентичності особистості можуть виступати важливим аспектом для розуміння соціальної поведінки людини в цілому. Однак комплексних психологічних досліджень цього взаємозв'язку, що охоплюють і змістовний, і динамічний аспекти та визначають специфіку прояву й зв'язку цих видів ідентичності в якості регуляторів соціальної поведінки, на сьогоднішній день не проводилося. Складність у вивченні взаємозв'язку етнічної та територіальної ідентичності зумовлена також діалектичним характером ідентичності, що відображається в розмаїтті зв'язків між її сталістю і мінливістю. Ми повинні враховувати, що ці види ідентичностей можуть змінювати свою конфігурацію в умовах зміни соціального оточення. Зокрема, як зазначає І. Губеладзе, у ситуації конфлікту між ідентичністю та соціальною ситуацією особистість може обирати одну з двох захисних стратегій: перша передбачає розрив зв'язків, відокремлення особистості від групи фізично (міграція) або психологічно (ідентифікація з більш значущою спільнотою), а друга – це поновлення позитивного визначення власної групи [4]. У такому контексті ідентичність може бути розглянута як результат вибору особистістю власної життєвої моделі для реалізації в соціальній взаємодії.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми взаємозв'язку територіальної та етнічної ідентичностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вивченні соціальної ідентичності найбільш значущими є такі напрямки, як психоаналіз (З. Фрейд, Е. Еріксон, Дж. Марсія), символічний інтеракціонізм (Ч. Кулі, Дж. Мід) та когнітивна психологія, зокрема, теорії соціальної ідентичності Г. Теджфела і соціальної категоризації Дж. Тернера.

Аналіз наукової психологічної літератури показав, що проблемі етнічної ідентичності у фаховій літературі приділялася значна увага (М. Барретт, М. Беннет, О. В. Бичко, Л. І. Божович, М. Й. Боришевський, О. М. Васильченко, В. О. Васютинський, П. І. Гнатенко, І. В. Данилюк, Е. Еріксон, І. С. Кон, Дж. Марсія, В. М. Павленко, М. І. Пірен, Г. У. Солдатова, Т. Г. Стефаненко, Дж. Фінні, В. Ю. Хотинець, К. В. Коростеліна, М. О. Шульга та ін.). В Україні в соціально-психологічному

аспекті проблема етнічної ідентичності вивчалась у працях О. В. Бичка, М. Й. Боришевського, О. М. Васильченко, В. О. Васютинського, П. І. Гнатенка і В. М. Павленко, А. С. Голоти, І. В. Данилюка, О. І. Жорнової, К. В. Коростеліної, М. О. Шульги та ін.

Територіальна ідентичність ставала об'єктом дослідження таких науковців, як Н. А. Голубева, І. Г. Губеладзе, Н. Л. Іванова, Ю. Качанов, М. М. Кончаловська, М. Лаллі, М. Левицька, Л. П. Нагорна, Т. Панченко, Г. Прошанські, Л. Сагітова, І. С. Самошкіна, М. Черноушек, Н. Шматко, В. Г. Щербата та ін.

Зокрема, Н. Іванова у структурі базових ідентичностей виокремлює кілька основних сфер, серед яких навчально-професійна, сімейна, етнічна, статеворольова, місцева (локальна), релігійна, громадянство, дружба і самооцінка [6]. Гендерна, етнічна, міська, професійна, вікова ідентичності розглядаються А. Міклаєвою та П. Рум'янцевою в якості компонентів соціальної; вони підкреслюють їхню домінуючу позицію в структурі соціальної ідентичності [8].

Виклад основного матеріалу. У соціально-психологічній літературі показано, що особливу роль у формуванні ідентичності відіграє соціальний простір, адже саме він є найважливішим джерелом знань людини про саму себе.

Середовище, де поєднуються психологічний і соціальний простори особи, характеризує у своїй праці Т. Титаренко. Авторка розглядає соціальний простір як впорядкованість і взаємодію соціальних зв'язків і процесів, суспільних відносин, їхню насиченість і щільність. Водночас, у психологічному, або особистісному, просторі людина намагається не бути самотньою, знайти і зберегти односторонніх, людей із близькими поглядами, подібними цінностями, орієнтаціями, очікуваннями. Таким чином, психологічний простір постає всередині соціального, видозмінюючи його характеристики [16, с. 64].

Загалом, проблема етнічної та територіальної ідентичності в рамках вітчизняної (як і зарубіжної) психології переважно розглядається в контексті більш широкої проблеми соціалізації індивіда, при цьому обидві кваліфікуються як аспекти соціальної ідентичності.

Більшість учених дотримується думки, що соціальна ідентичність є частиною «Я-концепції». За Г. Теджфелом, соціальна ідентичність – це та частина «Я-концепції» індивіда, яка виникає із усвідомлення свого членства в соціальній групі (або групах) разом з ціннісним та емоційним значенням, що надається цьому членству [28].

Незалежно від теоретичного напрямку досліджень соціальної ідентичності (психоаналітичного, біхевіористського, когнітивістського, діяльнісного) в усіх цих концепціях присутня ідея про те, що одночас-

не співіснування ідентичностей з різними групами веде до організації їх в певну ієрархічну систему [1].

Таким чином, будучи різновидами соціальної ідентичності, важливим аспектом аналізу цієї проблематики є з'ясування питання про співвідношення етнічної, територіальної та інших видів ідентичності в такій системі. Так, С. Страйкер вважає, що в побудові ієрархічної системи соціальних ідентичностей провідним є принцип актуальності, згідно з яким субідентичності організовані на основі пріоритетності в можливості реалізації [27].

У свою чергу С. Розенберг наполягає, що певне місце в загальній системі соціальних ідентичностей кожна субідентичність займає згідно з її значущістю для особистості [26].

С. Московічі запропонував гіпотезу про організацію свідомості індивіда за типом ідентифікаційної матриці, основу якої складають належності або ідентичності: загальнолюдська, статева, релігійна, етнічна, професійна. Провідна ідентичність організує свою ієрархію та свій порядок, визначає параметри порівняння своєї групи з іншими [9].

М. О. Шульга, розглядаючи ідентичність як переживання, усвідомлення особистістю своєї належності до певної спільноти, аналізує співвідношення ідентитетів, яке, на його думку, є складною проблемою. Варіанти їх співвідношення можуть коливатись від взаємоповнення через індиферентність до протистояння. М. О. Шульга наголошує на тому, що етнічний ідентитет має ієрархічний характер та проявляється як багаторівнева етнічна самоідентифікація [18, с. 108].

В. Тішков вбачає відмінності етнічної ідентичності від інших форм соціальної ідентичності насамперед у «вірі чи уявленні про спільну культуру, [17, с. 12].

У контексті соціальної ідентичності етнічна ідентичність розглядалась К. В. Коростеліною. Результати її досліджень дозволяють говорити про те, що національна, регіональна та етнічна ідентичності мають різне значення для представників різних етнічних груп і знаходять своє відображення в структурі конструктів свідомості, зв'язаних із кожною з цих ідентичностей. Дослідниця також вважає, що величезний вплив на формування ідентичності спричиняє належність етносів до різних полюсів культурних розмірностей, зокрема, колективістська культура значно більшою мірою, ніж індивідуалістська, сприяє розвитку групової ідентичності у членів суспільства [7].

Як зазначає В. О. Васютинський, зміст ідентичності особи може відігравати вирішальну роль у виборі нею індивідуалістичних чи колективістських постав і способу життя. Найпереконливішим для автора видається позитивний зв'язок між глибинною внутрішньою ідентич-

ністю та індивідуальними перевагами, з одного боку, і більш поверхневою соціальною ідентичністю і колективістськими уподобаннями – із іншого [2].

Загалом, теоретичний аналіз наукових джерел та існуючих наукових теорій дозволяє нам розглядати етнічну ідентичність як результат емоційно-когнітивного процесу усвідомлення етнічної приналежності, ототожнення індивідом себе з представниками свого етносу та відокремлення від інших етносів, а також глибоко особистісно значуще переживання своєї етнічної приналежності [1].

Явище етнічної ідентифікації виконує одночасно функцію уподібнення та виокремлення. У сучасному світі етнічна ідентифікація, зазвичай, здійснюється на основі мови, але першопочатково головна функція належить саме території.

Територіальна ідентичність також виникає у результаті двох процесів – об'єднання, яке передбачає ідентифікацію людини з територіальною спільнотою, та розрізнення, що проявляється як відособлення від інших соціальних груп, визначених територіально [19].

Поняття територіальної ідентичності у науковій літературі часто розглядається в якості синонімічних з поняттями «ідентичність із місцем» (place identity), «ідентичність із середовищем» (environmental identity), «регіональна ідентичність» (regional identity), «міська ідентичність» (city identity, urban-related identity, social urban identity), «ідентичність із місцем проживання» (settlement identity) тощо (М. Левицька, М. Черноушек, С. Роккан, Г. Прошанські, М. Лаллі, Дж. Стетс та К. Біга, Р. Фельдман та ін.).

На основі теоретичного аналізу [3; 4; 10; 13; 19; 21-23] територіальну ідентичність можна визначити як сприйняття індивідом себе як представника уявної спільноти, що ґрунтується на єдності території проживання, історії, ціннісних орієнтацій, соціокультурного досвіду, традицій, способу життя та передбачає наявність психологічного зв'язку людини з територією проживання, переживанням приналежності до неї.

Використання терміну «територіальна ідентичність» зумовлене саме тим, що він більшою мірою включає у себе не лише соціальні, просторові, ситуаційні особливості місця, але й підкреслює взаємозв'язок власне феномену ідентичності із територіальною поведінкою особи.

Торкаючись питання структури етнічної та територіальної ідентичності ми можемо констатувати її відповідність структурним елементам соціальної ідентичності.

Найбільш детально структуру етнічної ідентичності можна описати, спираючись на концепцію М. Барретта [20]. Він виокремлює два

основні блоки: когнітивний і афективний. До когнітивного блоку входять такі компоненти, як знання про існування етнічної групи, категоризація себе як члена групи, знання про національну територію, емблеми, символи, інститути, звичаї, традиції, історичні події, історичні фігури, віра в спільність походження і загальну спорідненість членів національної групи, віра в існування типових характеристик представників своєї етнічної групи, віра в існування взаємозв'язку індивіда з групою. До афективного блоку включені суб'єктивна актуальність етнічної ідентичності, ступінь прихильності до неї: готовність відмовитись від неї та значення, що надається членству в групі, почуття належності до етнічної групи, ступінь прихильності і відчуття по відношенню до національної території, соціальні почуття – національні гордість, сором, провина, самоповага та ін.

М. Барретт виділяє також 3 рівні ідентифікації: регіональний (місто, область, регіон), національний, який включає у себе етнічність (англійці, шотландці) і національність (британці), та наднаціональний рівень (європейці) [20].

У результаті взаємодії афективних і когнітивних структур утворюються складні комплекси. Наявність афективного компоненту веде до поляризації етнічної ідентичності. Залежно від полюсу, вона може набувати різних форм [24]. Так, на одному полюсі етнічна ідентичність може проявлятися як етноцентризм (усвідомлення своєї етнічної спільноти з афектацією на самоствердження), етнодомінування (з афектацією на гіперетнічність), етнофанатизм (з афектацією на винятковість) та націоналізм (з афектацією на максималізм). Водночас, негативна етнічна ідентичність проявляється як етhoneгативізм (усвідомлення своєї етнічної спільноти з негативною афектацією), етнoелімінація (з афектацією на самоусунення) та етнoнігілізм (з афектацією на самозаперечення) [1, с. 43]. Г. У. Солдатова визначає поняття «норми» - позитивної етнічної ідентичності та відхилення від неї (етнічна індиферентність, гіпоідентичність–етнонігілізм, гіперідентичність–етногоїзм, етноізоляціонізм, національний фанатизм) [14].

Аналогічні компоненти (описаним вище) виокремлюють і в структурі територіальної ідентичності: когнітивний (образ у свідомості людини відповідної території (міста, села, регіону тощо), уявлення про людей, які на ній проживають); афективний (особливі переживання, емоції, ставлення до відповідної території, задоволеність, прив'язаність). Водночас, виокремлюють ще й ціннісний компонент (цінність території для людини, мотивація збереження місця проживання) [13]. Необхідною умовою формування цих компонентів є територіальна поведінка.

Оскільки територіальна ідентичність охоплює об'єкти різного масштабу, виокремлюють наступні її рівні: національна ідентичність, регіональна та локальна ідентичність. Національна ідентичність є найвищим рівнем в ієрархії територіальних ідентичностей [19]. Зазвичай саме вона асоціюється з етнічною ідентичністю. Зокрема, Н. Л. Іванова та Г. Б. Мазілова ототожнюють громадянську і державну ідентичність, вважаючи, що ці поняття описують психологічно близькі явища. Водночас, у межах соціологічної традиції етнічна ідентичність базується на культурі, мові, території, національності батьків, тоді як громадянська – на місці у світі, досягненнях культури, уявленнях про ресурси країни [5]. Регіональну ідентичність розглядають як усвідомлення себе як мешканця певного регіону, своєї приналежності до його жителів, почуття психологічної спільності з ними. Локальну – як ототожнення людиною себе з місцевою спільнотою, відчуття причетності до подій, що відбуваються на території безпосереднього проживання (село, місто, мікрорайон, район) [19].

Л. П. Нагорна розглядає територіальні ідентичності, що утворилися на основі ідентифікації зі спільнотами, пов'язаними з територіальною організацією суспільства (макрорегіональна; регіональна; локальна: міська й сільська ідентичності), та зі спільнотами, у формуванні яких невід'ємне місце займає територіальний чинник (національна та етнічна ідентичності) [10].

Як стверджує М. М. Розумний, провідною тенденцією останніх десятиліть є зменшення ролі етнокультурних стереотипів у національній самоідентифікації всіх етнічних і національних груп та зростання ваги політико-світоглядних компонентів. З одного боку, на його думку, це відкриває шлях до формування цілісного національного організму на громадянській основі, а з іншого – створює небезпеку політизації етнічності, під якою він розуміє використання етнічних маркерів ідентичності в політичній конкурентній боротьбі як засобів групової мобілізації [11].

Частково цю тезу доводять результати емпіричних досліджень, в яких відображений взаємозв'язок етнічної та територіальної ідентичностей. Зокрема, трансформацію соціальної ідентичності сільської молоді, що мігрувала до міста, досліджувала І. Губеладзе. Дослідниця виявила, що соціальна ідентичність молоді, яка планує або вже живе у місті, є більш пластичною; їм властиві позитивні зрушення у формуванні релігійної, статеворольової ідентичності, при цьому простежується зниження етнічної, територіальної, державної та професійної ідентичностей. Міській молоді, водночас, властива певна ригідність ідентифікаційних структур: релігійна, сімейна, професійна, політич-

на, територіальна, статеворольова ідентичності залишаються стабільними, а рівень державної, етнічної ідентичностей, самооцінки та усвідомлення сенсу життя – знижується. Водночас, варто зауважити, що в результаті проведеного дослідження найбільш чутливими до дії механізмів трансформації соціальної ідентичності виявились саме територіальна та етнічна ідентичності, а також самооцінка сільської молоді [4, с. 86-87, 149].

У результаті дослідження В. О. Васютинським соціальної ідентичності членів російськомовної спільноти виявилось, що ідентифікація за власне етнічними ознаками не була найбільш значущою. Так, у своєму виборі респонденти найчастіше орієнтувались на характеристики загальноукраїнського громадянсько-політичного змісту (як-то «громадянин України», «російськомовний житель України»). Наступними за поширеністю стали ознаки етнічно нейтральні – «член своєї сім'ї», «мешканець свого регіону» тощо. Лише після цього йдуть ознаки з виразним етнополітичним забарвленням («росіянин», «слов'янин») [12, с. 46].

А. С. Голота зазначає, що національна належність впливає на вибір етноідентифікаційних ознак. Так, за результатами її дослідження, українців більшою мірою, ніж росіян, споріднюють із їхньою національністю звичаї й традиції, територія та природа, культурна спадщина. Натомість росіян головним чином пов'язує з національністю мова та історичне минуле. Спільність походження виявилась однаково значущою як для росіян, так і для українців [12, с. 71].

Показовими є результати масштабного дослідження регіональних відмінностей ідентичності в Україні М. Левицької. Зокрема, одним із висновків, які дослідниця формулює на основі проведеного аналізу, є констатація позитивного взаємозв'язку між етнічною та територіальною ідентичністю українців та негативні кореляційні зв'язки між російською етнічною ідентичністю та територіальною ідентичністю цієї групи респондентів. Цей висновок виявився справедливим і при описі емоційно-ціннісної складової територіальної ідентичності: наявності почуття прив'язаності до місця свого проживання, інтересу до його історії. Були виявлені також регіональні відмінності у силі вираження ідентичності: серед жителів східних регіонів прихильність до своїх міст та регіонів, локальна ідентичність проявлялась значно слабше. Відкритим для дослідниці залишилось питання про те, що ці регіональні відмінності у прояві сили ідентичності розповсюджувались не лише на показники етнічної та територіальної ідентичності, але й на гендерну та сімейну ідентичності. М. Левицька справедливо наголошує, що подібні дані не повинні недооцінюватись, адже саме

слабка, несформована система ставлень легше піддається модифікації та менш стійка до різного роду маніпуляцій [23].

Висновки. Таким чином, і етнічна, і територіальна ідентичність розглядаються в якості аспектів ширшого феномену – соціальної ідентичності. Їхній тісний взаємозв'язок підтверджується не лише деякою термінологічною плутаниною у визначенні та окресленні меж цих явищ, але й результатами цілої низки емпіричних досліджень зарубіжних та вітчизняних учених. Дані цих досліджень констатують дві показові тенденції: з одного боку, - етнічна та територіальна ідентичності в ієрархічній структурі соціальної ідентичності виявились не найбільш значущими; водночас, їхня актуальність не знижується, а чутливість до дії механізмів трансформації соціальної ідентичності - найбільша. Ці результати набувають особливого значення в сучасних соціально-політичних умовах, адже слабкі преференції щодо своєї етнічної та територіальної спільноти можуть ставати об'єктом різного роду маніпуляцій та модифікацій.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в емпіричному вивченні особливостей взаємозв'язку етнічної та територіальної ідентичностей, впливу їх специфічного поєднання на вибір способу життя, життєвої моделі поведінки, міру громадянської активності та самореалізації особи у соціальній взаємодії.

Список використаних джерел

1. Бичко О. В. Профілі української ідентичності. Соціально-психологічний аналіз : Монографія / О. В. Бичко. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – 281 с.
2. Васютинський В. О. Психологічна правда про індивідуалізм і колективізм: монографія / В. О. Васютинський ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2016. – 138 с.
3. Голубева Н. А. Территориальная идентичность и ценностные ориентации как факторы структурирования социального пространства [Електронний ресурс] / Н. А. Голубева, М. М. Кончаловская // Психологические исследования. 2013. – Т. 6. – № 32. – С. 7. – URL : <http://psystudy.ru/index.php/eng/2013v6n32e/921-golubeva32e.html>
4. Губеладзе І. Г. Сільська молодь у місті: пошук ідентичності : монографія /І. Г. Губеладзе. – К. : Міленіум, 2016. – 236 с.
5. Иванова Н. Л. Изменения этнической и гражданской идентичности в новых общественных условиях / Н. Л. Иванова, Г. Б. Мазилова // Вопросы психологии. – 2008. – № 2. – С. 83–93.
6. Иванова Н. Л. Психологическая структура социальной идентичности : автореф. дис.на получение учен.степени д-ра психол.наук: 19.00.05 / Н. Л. Иванова. – Ярославль, 2003 – 20 с.
7. Коростелина К. В. Психология социальной идентичности. Автореф. дис...д-ра психол.наук. : 19.00.05 / К. В. Коростелина. – К., 2003. – 30 с.

8. Микляева А. В. Социальная идентичность личности: содержание, структура, механизмы формирования: монография / А. В. Микляева, П. В. Румянцева. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. – 118 с.
9. Московичи С. Общество и теория в социальной психологии / С. Московичи // Современная зарубежная социальная психология. Тексты. – М., 1984. – 260 с.
10. Нагорна Л. Регіональна ідентичність: український контекст / Л. Нагорна. – К.: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – 405 с.
11. Розумний М. М. Виклики національного самовизначення: монографія / М. М. Розумний. – К.: НІСД, 2016. – 196 с.
12. Російськоюмовна спільнота в Україні: соціально-психологічний аналіз: монографія / За ред. В. О. Васютинського; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2012. – 336 с.
13. Самошкина И. С. Территориальная идентичность как социально-психологический феномен: автореф. дис. ... канд. психол. наук / И. С. Самошкина. – М.: Моск. гос. университет, 2008. – 29 с.
14. Солдатова Г. У. Психология межэтнической напряженности / Г. У. Солдатова. – М.: Смысл, 1999. – 386 с.
15. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. – К.: НІСД, 2011. – 336 с.
16. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
17. Тишков В. А. О феномене этничности / В. А. Тишков // Этнографическое обозрение. – 1997. – № 3. – С.12.
18. Шульга Н. А. Этническая самоидентификация личности / Н. А. Шульга. – К., 1996. – 234 с.
19. Щербата В. Г. Ієрархія територіальних ідентичностей сучасної молоді / В. Г. Щербата // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Серія: Психологічні науки. – 2015. – Вип. 128. – С. 298–301.
20. Barrett M. English children's acquisition of a European identity / M. Barrett // Changing European identities: Social-Psychological Analyses of Social Change / [Breakwell G & E. Lyons (Eds.)]. – Oxford Pergamum Press, 1996. – 454 p.
21. Bloom W. Personal identity, national identity and international relations / W.Bloom. – Cambridge University Press, 1993. – 208 p. – URL: <http://www.psystudy.ru/index.php/num/2013v6n32/909-golubeva32.html>
22. Lewicka M. Ways to Make People Active: The Role of Place Attachment, Cultural Capital, and Neighborhood Ties / M.Lewicka // Journal of Environmental Psychology Volume 25, Issue 4. – December 2005. – P. 381–395.
23. Lewicka M. Regional differentiation of identities in Ukraine: How many regions? / M. Lewicka, B. Iwańczak // Reconceptualizing Ukraine: Identities, Legacies, Confessions, Languages, Mediascapes and Economic Attitudes / [Ed.: U. Schmid, O. Myshlovska]. – URL: https://www.researchgate.net/publication/300284520_Regional_differentiation_of_identities_in_Ukraine_How_many_regions
24. Liebkind K. Ethnic Identity – Challenging the Boundaries of Social Psychology / K. Liebkind // Social Psychology of Identity / [ed.by Breakwell G. M.]. – Surrey University Press, 1992. – P. 147–183.

25. Paasi A. Region and place: regional identity / A. Paasi // *Progress in Human Geography* 27, 4 (2003). – P. 475–485.
26. Rosenberg S. The multiplicity of personal identity / S. Rosenberg, M. Gara // *Review of Personality and Social Psychology*. – 1985. – № 6. – P. 87–113.
27. Stryker S. Identity salience and psychological centrality: Equivalent, overlapping, or complementary concept? / S. Stryker, R. T. Serpe // *Social Psychology Quarterly*, 57. – 1994. – P. 16–35.
28. Tajfel H. Human groups and social categories / H. Tajfel. – Cambridge: Camb. Univ. Press, 1981. – 369 p.

References transliterated

1. Bychko O. V. Profili ukraïnskoi identychnosti. Sotsialno-psykholohichniy analiz: Monohrafiia / O. V. Bychko. – K. : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskyi universytet», 2007. – 281 p.
2. Vasiutynskyi V. O. Psykholohichna pravda pro indyvidualizm i kolektyvizm: monohrafiia / V. O. Vasiutynskyi; Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. – K. : Milenium, 2016. – 138 p.
3. Golubeva N. A. Territorialnaia identichnost i tsnostnye orientatsii kak faktory strukturirovaniia sotsialnogo prostranstva / N. A. Golubeva, M. M. Konchalovskaia // *Psikhologicheskie issledovaniia*. – 2013. – T. 6. – № 32. – P. 7. – URL : <http://psystudy.ru/index.php/eng/2013v6n32e/921-golubeva32e.html>
4. Hubeladze I. H. Silska molod u misti: poshuk identychnosti: monohrafiia / I. H. Hubeladze. – K., Milenium, 2016. – 236 p.
5. Ivanova N. L. Izmeneniia etnicheskoi i grazhdanskoi identichnosti v novykh obshchestvennykh usloviakh / N. L. Ivanova, G. B. Mazilova // *Voprosy psikhologii*. – 2008. – № 2. – P. 83–93.
6. Ivanova N. L. Psikhologicheskaiia struktura sotsialnoi identichnosti : avtoref. dis. na poluchenie uchen.stepeni d-ra psikhol.nauk: 19.00.05 / N. L. Ivanova. – Iaroslavl, 2003. – 20 p.
7. Korostelina K. V. Psikhologiiia sotsialnoi identichnosti. Avtoref.dis...d-ra psikhol. nauk : 19.00.05 / K. V. Korostelina. – K., 2003. – 30 p.
8. Miklaeva A. V. Sotsialnaia identichnost lichnosti: sodержanie, struktura, mekhanizmy formirovaniia : monografiia / A. V. Miklaeva, P. V. Rumiantseva. – SPb. : Izd-vo RGPU im. A. I. Gertsena, 2008. – 118 p.
9. Moskovichi S. Obshchestvo i teoriia v sotsialnoi psikhologii / S. Moskovichi // *Sovremennaia zarubezhnaia sotsialnaia psikhologiiia. Teksty*. – M., 1984. – 260 p.
10. Nahorna L. Rehionalna identychnist: ukraïnskyi kontekst / L. Nahorna. – K. : IPIEND imeni I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2008. – 405 p.
11. Rozumnyi M. M. Vyklyky natsionalnoho samovyznachennia : monohrafiia / M. M. Rozumnyi. – K. : NISD, 2016. – 196 p.
12. Rosiiskomovna spilnota v Ukraini : sotsialno-psykholohichniy analiz : monohrafiia / Za red. V. O. Vasiutynskoho ; Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. – Kirovohrad : Imeks – LTD, 2012. – 336 p.

13. Samoshkina I. S. Territorialnaia identichnost kak sotsialno-psikhologicheskii fenomen : avtoref. dis. ... kand. psikhol. nauk. / I. S. Samoshkina. – M. : Mosk. gos. universitet, 2008. – 29 p.
14. Soldatova G. U. Psikhologiiia mezhetnicheskoi napriazhennosti / G. U. Soldatova. – M. : Smysl, 1999. – 386 p.
15. Stepyko M. T. Ukrainska identychnist: fenomen i zasady formuvannia : monohrafiia / M. T. Stepyko. – K. : NISD, 2011. – 336 p.
16. Tytarenko T. M. Zhyttievyi svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy bu-dennosti / T. M. Tytarenko. – K. : Lybid, 2003. – 376 p.
17. Tishkov V. A. O fenomene etnichnosti / V. A. Tishkov // Etnograficheskoe obozrenie. – 1997. – № 3. – P.12.
18. Shulga N. A. Etnichenskaia samoidentifikatsiia lichnosti / N. A. Shulga. – K., 1996. – 234 p.
19. Shcherbata V. H. Hierarkhiia terytorialnykh identychnosti suchasnoi molodi / V. H. Shcherbata // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. – Seriia, Psykholohichni nauky. – Vyp. 128, 2015. – P. 298–301.
20. Barrett M. English children's acquisition of a European identity / M. Barrett // Changing European identities: Social-Psychological Analyses of Social Change / [Dreakwell G & E. Lyons (Eds.)]. – Oxford Pergamum Press, 1996. – 454 p.
21. Bloom W. Personal identity, national identity and international relations / W. Bloom. – Cambridge University Press, 1993. – 208 p. – URL : <http://www.psystudy.ru/index.php/num/2013v6n32/909-golubeva32.html>
22. Lewicka M. Ways to Make People Active: The Role of Place Attachment, Cultural Capital, and Neighborhood Ties / M. Lewicka // Journal of Environmental Psychology. – Volume 25, Issue 4. – December 2005. – P. 381–395.
23. Lewicka M. Regional differentiation of identities in Ukraine: How many regions? / M. Lewicka, B. Iwańczak // Reconceptualizing Ukraine: Identities, Legacies, Confessions, Languages, Mediascapes and Economic Attitudes / [Ed.: U. Schmid, O. Myshlovska]. – URL : https://www.researchgate.net/publication/300284520_Regional_differentiation_of_identities_in_Ukraine_How_many_regions
24. Liebkind K. Ethnic Identity – Challenging the Boundaries of Social Psychology / K. Liebkind // Social Psychology of Identity / [ed.by Breakwell G. M.]. – Surrey University Press, 1992. – P. 147–183.
25. Paasi A. Region and place: regional identity / A. Paasi // Progress in Human Geography 27, 4 (2003). – P. 475–485.
26. Rosenberg S. The multiplicity of personal identity / S. Rosenberg, M. Gara // Review of Personality and Social Psychology. – 1985. – № 6. – P. 87–113.
27. Stryker S. Identity salience and psychological centrality: Equivalent, overlapping, or complementary concept? / S. Stryker, R. T. Serpe // Social Psychology Quarterly, 57. – 1994. – P. 16–35.
28. Tajfel H. Human groups and social categories / H. Tajfel. – Cambridge : Camb. Univ. Press, 1981. – 369 p.

Abstract

Hryshchuk E.Y.,

PhD (Candidate of Psychological Sciences)

THE INTERRELATION OF PLACE AND ETHNIC IDENTITIES

The article is dedicated to analysis theoretical aspects of place and ethnic identities of personality. Furthermore, this article will discuss a theoretical analysis of the characteristics and specifics of the reciprocal relationship between place and ethnic identities.

Both of ethnic and place identities are considered by psychologists as an aspects of person's social identity. Theoretical analysis allows us to consider ethnic identity as a deep personal significant experience of ethnicity; a result of the emotional-cognitive process of person's identification with his/her ethnic group and differentiation from the others.

Place identity can be defined as an individual' selfperception as a member of an imaginary community. It is based on the unity of territory, history, value orientations, social and cultural experience, traditions, way of life and provides for the place attachment, psychological connection between a person and the place where he /she lives.

The structure of ethnic and place identities matches with the social identity' structure and its cognitive, affective and value components.

The interaction of affective and cognitive structures forms various types of ethnic identity. The affective component of ethnic identity leads to its polarization. There are national, regional and local identity levels of the place identity depending on the objects it covers.

The last studies have reflected two main tendencies: on the one hand, ethnic and place identities are less significant in the social identity' structure then, for example, national one; on the other hand, their actuality is invariable they are the most sensitive to the influence of social identity' transformation mechanisms. It should emphasize that weak attitudes to own ethnicity or place of living, are easier to modify and are less resistant to various manipulations.

According to this, it is necessary to study the impact of ethnic and place identities' particular combination on a person's lifestyle, behavior, civil activity and self-fulfillment in social interaction.